

Naapurit : puolalainen keskustelu syyllisyydestä ja vastuusta

Jan Tomasz Gross: *Sąsiedzi: historia zagłady żydowskiego miasteczka*. Sejny: Pogranicze, 2000. 163 s., il.

Monissa Euroopan maissa ryhdyttiin 1990-luvun lopulla arvioimaan kriittisesti toisen maailmansodan aikaista historiaa. Oli ollut helpottavaa, kun syyllinen sodan kauheuksiin oli tarkkaan määritelty, mutta nyt oli käännettävä katse itseen päin ja pohdittava omaa osuutta holokaustiin. Monissa maissa keskustelu keskittyikin kysymykseen vastuusta sekä toisaalta juutalaisten omaisuuden palauttamisesta. Tällaiseen tilintekoon näytettiin olevan kypsää vasta sodan 50. vuosipäivän jälkeen.

Puolassa tämän keskustelun käynnisti Jan Tomasz Grossin kirjan *Sąsiedzi: historia zagłady żydowskiego miasteczka* (Naapurit: juutalaisen pikkukaupungin tuho) ilmestyminen. Kirjan julkaiseminen sai aikaan ennennäkemättömän kiivaan julkisen keskustelun. Tässä artikkelissa referoidaan debattia kahden suurimman päivälehdessä *Gazeta Wyborcza* ja *Rzeczpospolita* julkaisemien artikkeleiden ja mielipidekirjoitusten sekä muita medioita referoivien kirjoitusten avulla.

Jan Tomasz Gross, puolalais-syntyinen, Yhdysvalloissa toimiva historiantutkija kertoo vuonna 2000 ilmestyneessä kirjassaan pienen itäpuolalaisen Jedwabnen kaupungin tapahtumista kesällä 1941: heinäkuun 10. päivänä kaupungin puolalainen väestö murhasi kaupungin juutalaisen väestön, jota oli n. 60% kaupun-

gin väkiluvusta. Uhrien lukumääräksi Gross ilmoittaa 1634. Tappamisen ja kidutuksen hän kuvaa olleen erityisen raakaa. Lopuksi puolalaiset ajoivat juutalaiset latoon ja polttivat heidät elävältä. Kaikki kyläläiset olivat mukana tappamisessa, joko suoranaisesti tai kannustamassa. Vain yksi perhe kieltäytyi, ja sen oli muutettava sodan jälkeen pois yhteisön painostuksen vuoksi.

Kirjan tiedot perustuvat lausuntoon, jonka joukkomurhasta pelastunut silminnäkijä, Szmul Wassersztajn, antoi sodan loputtua huhtikuussa 1945 Juutalaiselle historialliselle komissiolle Bia³ystokissa. Gross oli törmännyt lausuntoon tutkimuksissaan Juutalaisen museon arkistossa Varsovassa. Se oli maannut arkistossa alueen kymmenien muiden asukkaiden vastaavien lausuntojen kanssa, joissa on dokumentoitu puolalaisten tekemät juutalaisten murhat, raiskaukset ja ryöstöt ensimmäisinä viikkoina sen jälkeen, kun saksalaiset miehittivät Puolan itäosan. Gross on käyttänyt lähteenään myös jutun oikeuskäsittelyn pöytäkirjoja. Vuonna 1949 oli Jedwabnen joukkomurhan vuoksi tuomittu 12 jedwabnelaista miestä. Gross on käyttänyt myös muiden silminnäkijöiden kertomuksia. Gross on kirjannut myös sen, mitä ihmiset asioista puhuvat, ei vain ”faktoja”.

Kirja julkaistiin ensin Puolassa, sitten Yhdysvalloissa nimellä *Neighbours: the Destruction of Jewish Community in Jedwabne* (Princeton : Princeton University Press, 2001). Gross työskentelee politiikantutkimuksen professorina New Yorkin yliopistos-

sa. Kirja ilmestyi muutama kuukausi Szmul Wassersztajnin kuoleman jälkeen.

Grossin kirja on eniten keskustelua herättänyt teos vuosikymmeniin Puolassa. Kirjan paljastukset olivat shokki puolalaisille, vaikkakaan Jedwabnen joukkomurhasta samoin kuin muistaakaan vastaavista muissa pikkukaupungeissa ja kylissä ei ollut täysin vaiettu. Silti kukaan ei ollut ryhtynyt tutkimaan tapahtumia, eikä myöskään suuri yleisö ollut kiinnostunut asiasta. Jedwabnen joukkomurhaa oli käsitelty eri yhteyksissä eri aikoina: oikeudenkäynneissä heti sodan loputtua ja juutalaisen historiallisen komission selonteoissa; arkistoihin sekä Israelissa että Puolassa on säilötty pelastuneiden kertomuksia; juutalaisissa historiallisissa julkaisuissa oli ollut artikkeleita; 1998 Puolan televisio esitti Agnieszka Arnoldin dokumenttifilmin *Missä on vanhempi poikani Kain*. Vasta Grossin kirja sai aikaan valtavan kohun.

Jokainen kansa on luonut oman kollektiivisen kansallisen muistinsa, jossa historialliset tosiasiat kietoutuvat myyttien, poliittotuuksien ja vaikenemisen verkkoon. Puolalaisessa kollektiivisessa muistissa vallitsee kuva puolalaisista ja Puolasta syyttöminä ja puhtaina uhreina — kansojen Messiaana. Näin on etenkin suhteessa toisen maailmansodan tapahtumiin, mutta myös suhteessa Puolan jakohistoriaan ja sodanjälkeiseen kommunismiin. Tätä kuvaa noustiin Jedwabne-keskustelussa puolustamaan. Siihen ei sopinut ajatus, ettei toinen maailmansota ollutkaan pelkkää sankarillista taistelua tai kärsimystä tai että puolalaiset eivät olleetkaan pelkkiä sankareita, vaan joukkoon mah-

tui myös katalia ihmisiä, jotka käyttivät tilaisuutta hyväkseen ja jotka pystyivät itsekkin uhreina käyttäytymään toisia uhreja kohtaan epäinhimillisesti.

Mielipidetutkimusten mukaan puolet puolalaisista ei pidä puolalaisia vastuullisina Jedwabnen tai muiden vastaavien kaupunien joukkomurhista. Etenkin sodan kokeneen sukupolven on vaikea myöntää tapahtunutta todeksi. Nyt paljastunut rikos on monille traumaattinen. Nuoremmat sukupolvet ovat jo pidempään purkaneet martyrologis-isänmaallista puolalaisuutta.

Keskustelussa vallitsi kaksi linjaa: ensimmäisen mukaan Jedwabnen joukkomurha oli saksalaisten tekemä ja heitä oli avustamassa muutama kymmenen henkeä puolalaista roskaväkeä, yhteiskunnan pohjasakkaa; toinen tunnusti puolalaisten syyllisyyden murhiin ja pohti, mitä tehdä tietoisuuden kanssa.

Kirjan paljastukset laukaisivat vahvat puolustusmekanismit. Kaikin keinoin yritettiin puhdistaa puolalaiset vastuusta joukkomurhista. Vastuu tapahtumista sysättiin saksalaisten niskoille: aloite oli heidän. Jedwabnen puolustajat myös vähätelivät uhrien lukumäärää ja puolalaisten osuutta tapahtumiin. Ja jos puolalaiset osallistuivatkin joukkomurhiin, eivät ainakaan ”tavalliset” puolalaiset vaan rosvot, yhteiskunnan pohjasakka, natsien kätyrit jne. Szmul Wassersztajnin kertomus kyseenalaistettiin. Etsittiin kaikki mahdolliset epäloogisuudet, jotka saivat Grossin kirjan epäilyksen alaiseksi. Korostettiin 40-luvun lopun oikeudenkäyntien tuomioita — syylliset olivat jo rangaistuksensa saaneet. Ne jotka eivät halunneet hyväksyä Jedwabnen murhien syyllisyyttä, näkivät keskustelun Puolaan vastaan suunnattuna vihamielisenä kampanjana, jonka takana oli kansainvälinen juutalais-kommunistinen salaliit-

to. Kampanjan päämääränä oli panna puolalaiset maksamaan juutalaisille korvauksia menetystä omaisuudesta.

Keskustelua yritettiin johdella myös kollektiiviseen syyllisyyteen. Jedwabnen tapahtumien esiintulo nähtiin iskuna koko Puolan kansaa kohtaan. Tämän näkemyksen vastustajat taas eivät suostuneet tunnustamaan koko kansaa syylliseksi, vaan pitivät syyllisinä ainoastaan teon tekijöitä. Samaan aikaanhan Puolassa oli ollut myös paljon niitä, jotka oman henkensä uhalla pelastivat juutalaisia. Puolalainen paradoksi oli sekin, että monet avoimesti antisemitistisiä mieliteitä esittäneet toimivat aktiivisesti juutalaisten pelastamiseksi. Puolassa ei myöskään tunnettu Quisling-ilmiötä.

Jos syyllisyys myönnettiin, etsittiin joukkomurhalle lieventäviä selityksiä. Puolalaisilla nähtiin olleen ymmärrettäviä syitä joukkomurhaan. Ne antoivat sille oikeutuksen tai ikään kuin piensivät teon kauheutta. Yksi motiivi oli kosto. Syy koston taas oli juutalaisten osuus neuvostohallinnossa Puolan itäosan miehityksellä alueilla 1939-1941. Puola oli Molotov-Ribbentropin sopimuksella jaettu Saksan ja Neuvostoliiton kesken, ja Neuvostoliitto miehitti oman osuutensa syyskuussa 1939. Puna-armeija vangitsi ja pakkosiirsi miljoonia puolalaisia Siperiaan ja vainosi etenkin maanalaisen armeijan, AK:n, jäseniä. Juutalaiset olivat ottaneet innostuneina vastaan neuvostomiehittäjät ja auttaneet näitä puolalaisten vastarintaliikkeen aktivistien vainoissa. Joukkomurha saksalaisen tullessa kesällä 1941 nähtiin oikeutettuna – tai ainakin se ymmärrettävänä – kostonoimenpiteenä juutalaisten yhteistyöstä neuvostomiehittäjien kanssa.

Tämä toi keskusteluun pohdinnan uhrin osuudesta tapahtuneeseen ja molempien osapuol-

ten syyllisyydestä. Sen myötä vaadittiin, että jos juutalaisilta pyydetään anteeksi, on näidenkin pyydettävä anteeksi puolalaisilta. Tämä argumentti oli samaa sarjaa sen – lieventävän – puolustuksen kanssa, että myös puolalaiset olivat kärsineet toisen maailmansodan aikana. Myös puolalaiset olivat olleet uhreja – ei ollut puolalaista perhettä, joka ei olisi joutunut natsien tai neuvostokommunismien vammauttamaksi. Sekä juutalaisia että puolalaisia Puolan kansalaisia surmattiin molempia 3 miljoonaa.

Syyllisyyteen ja rikokseen yritettiin löytää myös selityksiä, jotka eivät raskauttaneet puolalaisten kollektiivista omaatuntoa. Yksi tarjottu selitys oli ihmislunnon yleinen julmuus, joka oli puhjennut joissakin sodan ja tuhon villiinnyttämissä puolalaisissa.

Keskustelu Jedwabnen tapahtumista oli shokki myös puolalaisille historiantutkijoille niin kuin se oli ollut koko puolalaiselle yhteiskunnallekin. Historiantutkijat olivat tarkastelleet historiaa saman tietoisien tai alitajuisen mielikuvan kautta. He olivat tuskin tietoisesti väärentäneet historiaa, vaan pikemminkin alitajuisesti puolustaneet tietynlaisia kuvia puolalaisista ja Puolasta, eli sofistikoituneempaa versiota kollektiivisesta käsityksestä. Historialla oli nähty olevan integroiva tehtävä — siksi kansaa yhdistävän historian oli oltava positiivinen, puhdas ja tahrauton.

Historiantutkijoilla käynnistyivät aivan samat puolustusmekanismit kuin ”kansankin” keskuudessa: joukkomurhan selittäminen koston juutalaisten toiminnasta neuvostomiehittäjän sironnassa apparaateissa, murhaajien vähäisen määrän ja marginaalisen aseman korostaminen; vastuuun sysääminen saksalaisille jne. Monet historiantutkijat tunnustivat kuitenkin törmänneensä tut-

kimuksissaan tietoihin, joiden antama kuva puolalaisista ei aina ollut niin mairitteleva. Miksi asiasta kuitenkin oli puhuttu niin vähän – kokonaanhan asiasta ei ollut vaiettu?

Puolan historiaa on paljolti käsitelty pelkästään puolalaisten historiana. Kansallisten vähemmistöjen historiaa ei juurikaan ole tutkittu, vaikka muita kuin puolalaisia (juutalaisia, valkovenäläisiä, ukrainalaisia, saksalaisia ym.) oli maailmansotien välisessä Puolassa yli kolmasosa koko väestöstä. Vaikka Neuvostoliiton miehittämiä tai Neuvostoliitolle sodan jälkeen menetettyjä itäalueita on tutkittu, on tutkimuksissa keskitytty lähinnä puolalaisen väestön pakkosiirtoihin; sen sijaan Jedwabnen ja muiden vastaavien kylien juutalaisten joukkomurhien tapahtumia ei ole käsitelty. 1990-luvulla on kylläkin alettu tutkia muita kysymyksiä, joista Puolan Kansantasavallassa vaiettiin, esimerkiksi Katyńin joukkomurhia. Sodanjälkeinen tilanne Puolassa ei tietenkään edesautannut keskustelua holokaustista tai tuhoista, ei etenkin puna-armeijan ja Neuvostoliiton Puolan itäalueilla aikaansaamasta tuhosta ja vainosta ja miljoonien ihmisten pakkosiirroista. Historiantutkijat ovat vasta nyt ylittämässä tiettyjä kynnyksiä: viime aikoina on esimerkiksi alettu käsitellä puolalaisten ja ukrainalaisten suhteita.

Grossin kirja sai aikaan Jedwabnen joukkomurhan uuden tutkinnan. Kansallisen muistin instituutti (IPN), jonka on perustettu tutkimaan ja dokumentoimaan totalitarismien uhrien kärsimyksiä, aloitti Jedwabnen joukkomurhan tutkimukset. IPN:n kesällä 2002 antaman loppuraportin mukaan joukkomurhan 10.7.1941 Jedwabnessa teki noin neljäkymmenen hengen joukkio puolalaista siviiliväestöä, jolla oli teossa ”johtava rooli”. Mahdollisesti teon aloitteen tekivät sak-

salaiset, vaikkei heidän rooliaan voida loppuun asti todentaa. IPN:n tutkimus sulki pois mahdollisuuden, että joukkomurhasa olisi surmattu 1600 juutalaista, niin kuin Gross on kirjassaan esittänyt. Todennäköisesti uhreja oli n. 300. Luku saatiin tutkimalla joukkohaudat Jedwabnessa, mutta sitä ei voida lopullisesti vahvistaa. Lopullisen uhrin määrän instituutti ilmoittaa saatuaan arkistomateriaalia Israelista.

Myös valtiovallan oli otettava kantaa Jedwabnen tapahtumiin ja sen kautta muihin vastaviin. Heinäkuussa 2001 Puolan presidentti Aleksander Kwaśniewski pyysi juutalaisten joukkomurhaa Jedwabnessa virallisesti anteeksi tasavallan presidentin ja Puolan kansalaisena, mikä on haluttu nähdä ilmauksena siitä, että Puola on valmis arvioimaan kriittisesti historiaansa ja käsitystä puolalaisista pelkinä uhreina. Tosin Kwaśniewskin legitimaatio tämälapsiin moraalisiin eleisiin nähtiin rajoitettuna.

Roomalaiskatolinen kirkko, joka yhä on vahvin ja vaikutusvaltaisin instituutio Puolassa, tuomitsi Jedwabnen tapahtumat ja pyysi anteeksi. Kirkon piispat – joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta – eivät ole olleet syyllisyyttä myöntäessään ja anteeksi pyytäessään kuitenkaan yksiselitteisiä ja varauksettomia. Usein löytyi jokin ”mutta” – usein samat kollektiiviset ”mutat”. Kirkon päämies kardinaali Józef Glemp tunnusti joukkomurhan puolalaisten tekemäksi rikkomukseksi Jumalaa vastaan liittäen anteeksipyyntönsä sukupolvelta toiselle siirtyvään syntiin. Glemp toisteli haastatteluisa samoja ennakkoluuloja kuin muukin kansa vahvistaen niitä näin entisestään arvovallallaan: Grossin kirjan kirjoittaminen ”tilauksesta”, salaliitoteoriat juutalaisten taloudellisista pyrkimyksis-

tä tai molemminpuolinen syyllisyys. Kirkko kannattikin molemminpuolista anteeksipyyttämistä. Kirkon virallisesta kannasta huolimatta saarnataan kirkoissa toisenlaista totuutta, esimerkiksi Jedwabnen kirkkoherra kieltää saarnoissaan puolalaisten syyllisyyden.

Jedwabneen pystytettiin muistomerkki, jonka teksti sai aikaan suuren keskustelun. Tekstissä ei mainita puolalaisia suoraan syyllisiksi: ”Jedwabnen ja lähiseudun juutalaisten muistoksi — naisten, miesten ja lasten, tämän maan kansalaisten, jotka murhattiin ja poltettiin eläviltä tällä paikalla heinäkuun 10. päivä 1941”. Jedwabnessa joukkomurhien tutkimukset ja muistomerkkin paljastus saivat aikaan todellisen myllerryksen. Pormestari, jonka ajatusta muistomerkkin pystyttäminen oli, joutui eroamaan. Kyläläiset, jotka puhuivat tiedotusvälineille, haluavat nyt pysyä nimettöminä ja katuvat tapahtuneen jälkeen, että avasivat suuna. Yhteisön painostus on kova, ja paikallinen kirkkoherra johtaa juutalaisvastaista rintamaa.

Mitä Jedwabnen paljastukset saivat aikaan? Jotkut historian-tutkijat ovat halunneet uskoa, että Jedwabnesta käyty ja vieläkin käynnissä oleva keskustelu todistaa, että puolalainen yhteiskunta on kypsynyt ja kasvanut vahvaksi kansakunnaksi, joka pystyy tarkastelemaan historiaansa kriittisesti. Keskustelua on pidetty puolalaiselle yhteiskunnalle äärimmäisen tarpeellisenä. Pitkän vaikenemisen jälkeen on pakko ottaa kipeätkin asiat käsitteilyyn. Terve yhteiskunta kykenee siihen.

Julkinen keskustelu on herättänyt pohtimaan, oliko 1800-luvun ja sotienvälisen kauden antisemitismi jonkinlaista mentaalista valmistelua holokaustiin. Oliko sen aikainen propaganda vastuussa kollektiivisten mieli-

kuvien rappiosta ja kielen raais-
tumisesta, mikä tavallaan sisälsi
avoimen luvan väkivaltaan – eikä
pelkäästään symboliseen? Antaa-
ko väkivaltainen kielenkäyttö lu-
van myös konkreettiseen väki-
valtaan? Maailmansotien välise-
nä aikana voimistuivat Puolassa
– niin kuin kaikkialla Euroopas-
sa – avoimen antisemitistiset ot-
teet. Antisemitismi oli laajalle le-
vinnyttä ja sitä tukivat yhteis-
kunnan auktoriteetit. Oppilaitok-
sissa oli nk. pulpettighetto, opin-
tokirjoihin merkittiin kirjain T
juutalaisen syntyperän merkik-
si, juutalaisten oikeuksia rajoit-
tavia lakeja säädettiin, kirkko oli
avoimen juutalaisvastainen jne.
On nähty, että sotienvälisen ajan
antisemitististen mielialoilla ja
mielipiteillä on yhteys Jedwab-
neen tai vuoden 1947 Kielcen
pogromiin, jossa villiintynyt ih-
misjoukko surmasi kymmeniä
juutalaisia. Se on nostanut kes-
kusteluun kysymyksen, miten
suhtautua tämän päivän an-
tisemitistisiin mielipiteisiin.
Yleensä antisemitismin olemas-
saolo Puolassa tunnustetaan,
mutta sitä pidetään marginaali-
seksi ilmiönä. Vuoden 1989 jälkeen
antisemitismi on kuitenkin ollut
julkisessa keskustelussa varsin
avointa ja jotkut — marginaali-
set mutta äänekkäät — kansal-
ismieliset poliitikot ovat saaneet
käyttövoimansa juuri antisemi-
tismistä.

Onko puolalainen yhteiskun-
ta kypsyntä tarkastelemaan
kriittisesti menneisyyttään? Pes-
simistisesti ajatellen kahdesta
Jedwabne-suhtautumisesta jää
elämään se, joka ei myönnä syy-
lisyyttä tai joka ainakin löytää
teolle oikeutuksia ja selityksiä.
Mutta Jedwabne-keskustelu sai
aikaan sen, että juutalaiset ovat
tulleet taas osaksi puolalaista
yhteiskuntaa. Jedwabnen jälkeen
on jotenkin pohdittava sitä, että
sodanjälkeisestä Puolasta katosi
20 prosenttia väestöstä. IPN:n
tutkimuksessa selvisi, että mur-

hattuja juutalaisia oli pikemmin-
kin 300 kuin Grossin ilmoittamat
1600 ja että saksalaiset pikem-
min osallistuivat kuin eivät, mut-
ta riippumatta siitä, oliko uhreja
enemmän tai vähemmän ja oliko
murhaajia enemmän tai vähem-
män ja kuka teki aloitteen, tosi-
asiaksi jää se, että paikallinen
väestö murhasi paikallista väes-
töä ja että tällainen joukkomurha

Puolassa oli mahdollinen.

Grossin kirja ei ollut pelkkää
tosiasioiden paljastamista, vaan
takana on muutakin. Gross tiesi
kirjoittavansa tämän päivän Puo-
lasta ja puolalaisten muistista –
holokaustin muistamisesta – ja
sen kautta on kyse puolalaisen
identiteetin tarkastelusta.

Päivi Paloposki

Muistamisen ja uusmuistamisen problematiikasta

Heino Nyyssönen: *The Presence of the Past in Politics. "1956" after 1956 in Hungary.* SoPhi, University of Jyväskylä 1999.

Erkki Vettenniemi: *Surviving the Soviet Meat Grinder.* Kikimora Publications, Helsinki 2001.

Anne Ollila (ed.): *Historical Perspectives on Memory.* SHS, Helsinki 1999.

Kansakunnan menneisyys ja sen erilaiset tulkinnat ovat aina läsnä, kun tehdään suuria poliittisia päätöksiä ja linjauksia. Lähes jokaisella sukupolvella on taipumus kirjoittaa historiaa uusiksi — erityisesti silloin, kun yhteiskunnassa eletään suurten murrosten aikaa. Myös menneen "uusmuistaminen" on yllättävän tavallista vanhempien sukupolvien parissa.

Historian uusmuistamisen kysymyksiä on kuitenkin tutkittu varsin vähän, vaikka esimerkiksi Venäjä ja itäinen, keskinen tai kaakkoinen Eurooppa — miten vain haluatte — tarjoaisi tällaisille historiallinen muisti-analyseille paljonkin aihetta. Eikä kannattaisi unohtaa itsenäisen Suomenkaan kohtalonvuosia 1918, 1939, 1941, 1948, 1956, 1961... - ja mitä muita niitä mahtaa ollakaan? Vuotta 1918 on tosin pengottu aika tavalla, mutta harvemmin sellaisesta näkökulmasta kuin vaikkapa Ulla-Maija

Peltosen väitöskirjassa Punakapinan muistot (1996), jossa keskeisenä teemana on juuri kerrotun menneisyyden problematisuus eri aikakausina.

Heino Nyyssönen tutkii valtio-opin väitöskirjassaan *The Presence of the Past in Politics* vuoden 1956 uusmuistamisen kysymyksiä Unkarissa. Hänen lähteensä ovat pääosin vuosien 1988-94 unkarilaiset sanomalehdet, mutta mukana on paljon muutakin lännessä tuiki tuntematonta dokumentti- ja tutkimusaineistoa. Aihe, menneisyyden näkyvä mukanaolo murrospolitiikassa, on entisten sosialistimaiden tutkimuksen kannalta aivan keskeinen. Juuri näissä maisahan taistelu menneisyyden hallinnasta ja historian mustien aukkojen täyttämisestä nousi 1980-90-lukujen taitteessa kaiken muun arkielämän ja päivänpolitiikan yläpuolelle. Poliittisen kulttuurin uudelleenrakentumisenkin oli suurelta osin seurausta tästä menneisyyden uudeltaisesta haltuunotosta eikä niinkään mistään tulevaisuuden yhteiskuntamuotojen tai markkinatalouden kysymysten pohdiskelusta. Talouskeskustelu alkoi Venäjälläkin vasta ongelmien ilmaantuttua ja Neuvostoliiton jo hajottua.

The Presence of the Past in Politics on merkitykseltään ja tutkimusmetodiltaan uraau-